МЛАД ФОРУМ
Механика Транспорт Комуникации
Научно списание http://www.mtc-aj.com

ISSN 2367-6558 (print)
ISSN 2367-6612 (online)
том 15, брой 1, 2026 г.
статия № 2791

SWOT И TOWS АНАЛИЗ НА ТРАНСПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА В БЪЛГАРИЯ: ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И СТРАТЕГИЧЕСКИ ВЪЗМОЖНОСТИ

Димитър Тодоров, Александра Иванова, Мартин Тодоров
todorov.exante@gmail.com, alexandraivanova999@abv.bg, m.todorovv33@gmail.com

Висше транспортно училище „Тодор Каблешков“,
гр. София 1574, ул. Гео Милев 158
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Ключови думи: *транспортна инфраструктура, SWOT анализ, TOWS анализ, транспортен сектор, стратегическо развитие, транспортна политика, инфраструктурна модернизация, устойчив транспорт, интермодален транспорт, европейско финансиране, конкурентоспособност, регионална свързаност, България.*

Резюме: *Настоящата статия разглежда състоянието и перспективите за развитие на транспортната инфраструктура в България чрез прилагането на SWOT и TOWS анализ. Изследването идентифицира основните силни страни, слабости, възможности и заплахи, свързани с транспортния сектор, като акцентът е поставен върху пътната, железопътната, морската и въздушната инфраструктура. Анализирани са ключови фактори като геостратегическото положение на страната, членството в Европейския съюз, нивото на инфраструктурна модернизация, регионалните дисбаланси, недостигът на инвестиции и предизвикателствата, свързани с устойчивото развитие и дигитализацията.*

Чрез TOWS анализа са формулирани стратегически насоки за ефективно използване на съществуващите предимства и възможности, както и за ограничаване на негативното влияние на слабостите и външните заплахи. Специално внимание е отделено на необходимостта от интегрирани транспортни политики, привличането на европейско финансиране, развитието на интермодалния транспорт и повишаването на конкурентоспособността на българската транспортна система.

Резултатите от изследването показват, че устойчивото развитие на транспортната инфраструктура е ключов фактор за икономическия растеж, регионалната свързаност и интеграцията на България в европейските транспортни мрежи.

ВЪВЕДЕНИЕ

В съвременния свят транспортната инфраструктура се утвърждава като важен фактор за устойчивото развитие на държавите, регионите и международните икономически мрежи. Ефективната транспортна свързаност осигурява ускорено движение на стоки, услуги и информация, оптимизира логистичните процеси и стимулира икономическата активност на национално и регионално равнище.

В същото време интеграцията и засилената конкуренция изискват нови подходи към модернизацията на транспортните коридори, развитието на интермодални системи и внедряването на иновационни технологии, като важен фактор за икономическото развитие, териториалната свързаност и ефективното функциониране на логистичните вериги. Съвременните транспортни системи изискват интегриран подход, основан на стратегическо планиране, модерни инфраструктурни решения и прилагане на иновационни технологии.

1. SWOT АНАЛИЗ НА ТРАНСПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА В БЪЛГАРИЯ

За функционирането на всяка икономическа система, за спомагане на икономическия растеж, за нарастване на конкурентоспособността на икономиката, за мобилността на трудовите ресурси, както и за предлагането на транспортни услуги се изисква добре развита транспортна инфраструктура.

България разполага с интегрирана и функционална транспортна мрежа, която обхваща различни видове инфраструктура и осигурява както вътрешна, така и международна свързаност, въпреки че ограничените автомагистрали и международни летища могат да предизвикат натоварване по ключови маршрути.

Развитието на транспортната инфраструктура се разглежда като ключов компонент на икономическата и регионалната интеграция. Според съвременните изследвания ефективната транспортна система увеличава икономическата производителност, стимулира търговията и създава условия за устойчив растеж. При това, интермодалният подход, който комбинира различни видове транспорт - железопътен, пътен, морски и въздушен, позволява оптимизация на логистичните процеси и намаляване на разходите.

Чрез матрицата на SWOT ще представим анализ на транспортната инфраструктура в България.

Таблица 1. SWOT анализ на транспортната инфраструктура в България

Силни страни (Strengths)	Слаби страни (Weaknesses)
✓ Стратегическо географско положение - България се намира на кръстопът между Европа и Азия, което я поставя в ключова позиция за международни транспортни коридори и транзитни потоци. Това географско предимство може да се използва за развитие на комбиниран транспорт и за укрепване на ролята на страната като важен логистичен център на Балканите. ✓ Участие в европейски проекти и мрежи България е част от Трансевропейската транспортна мрежа (TEN-T), което позволява достъп до европейски средства за изграждане, модернизация и интегриране на инфраструктурни връзки, свързващи я с останалите държави членки. Чрез оперативни програми като „Транспортна свързаност“ се финансират значими проекти както в пътната, така и в железопътната инфраструктура. ✓ Икономическа значимост за бизнеса и гражданите. Добре развита мрежа от транспортни връзки - въпреки някои дефицити - поддържа икономическите дейности и намалява разходите по логистика	✓ Остаряла и непълно развита инфраструктура. Много участъци от пътната и железопътната мрежа са остарели и изискват значителни инвестиции за ремонт и модернизация. Част от основните проекти, като магистрала „Хемус“, остават частично незавършени дълги години, което води до затруднена свързаност и ограничения капацитет на транспортната система. ✓ Недостатъчно финансиране и забавяне на проекти. Недофинансираното и забавеното изпълнение на инфраструктурни проекти са характерни проблеми, които влияят негативно върху качеството и ефективността на транспортната мрежа. Това затруднява навременното усвояване на европейски средства, както и постигането на стратегическите цели за развитие и интеграция. ✓ Неравномерно регионално развитие. Въпреки инвестициите, някои региони, особено Северозападна и части от планинските райони, остават с по-слаба транспортна свързаност, което задълбочава социално-икономическите различия в страната.

и междурегионално движение, което е особено важно за малки и отворени икономики като българската.	
Възможности (Opportunities)	**Заплахи (Threats)**
✓ Достъп до европейски фондове и стратегически програми. България има възможност да усвоява значителни средства от ЕС за транспортни проекти чрез програми като „Транспортна свързаност“ 2021–2027 и интегрирани европейски инициативи, които целят подобряване на свързаността и безопасността на транспортните мрежи. ✓ Внедряване на нови технологии Дигитализацията на транспортните системи, интелигентните транспортни решения и автоматизацията могат значително да повишат ефективността, безопасността и капацитета на инфраструктурата, както и да подпомогнат интегрирането на мултимодални транспортни мрежи. ✓ Зелена мобилност и устойчиво развитие. Преминаване към по-екологични форми на транспорт, като железопътен и воден транспорт, както и развитие на инфраструктура за електрически и алтернативни превозни средства, предоставя възможности за намаляване на емисиите и адаптация към европейските стандарти за устойчивост.	✓ Нарастващ трафик и претоварване на мрежата. Увеличаването на движението на товарни и пътнически превозни средства оказва натиск върху съществуващата инфраструктура, което води до износване, повишени разходи за поддръжка и по-висок риск от пътнотранспортни произшествия. ✓ Износване и забавени ремонти ✓ Поради остаряване на части от мрежата и недостатъчно поддържане, инфраструктурата може да стане все по-неефективна и небезопасна, което създава нужда от по-големи ресурси за обновяване и ремонт в кратък срок. ✓ Климатични промени и екстремни метеорологични явления. Промените в климата увеличават честотата на наводнения, горещини и други екстремни явления, които могат да повредят транспортната инфраструктура, да забавят строителни и ремонтни работи и да повишат разходите за адаптация и защита.

SWOT анализът показва, че транспортната инфраструктура на България разполага с важни стратегически предимства като географско положение и достъп до европейски проекти, но същевременно е изправена пред значителни слабости и заплахи, свързани с остаряла мрежа, недофинансиране и климатични рискове. Възможностите, които предоставят новите технологии, зелената мобилност и европейските фондове, могат да бъдат реализирани чрез стратегическо планиране, по добро управление на ресурсите и координация на инфраструктурните политики.

2. TOWS АНАЛИЗ НА ТРАНСПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА В БЪЛГАРИЯ

Извършеният SWOT анализ служи като основа за разработването на TOWS анализ, като идентифицираните силни и слаби страни, възможности и заплахи на транспортната инфраструктура на България са целенасочено обвързани в стратегически направления за нейното устойчиво развитие

Чрез TOWS анализ, като стратегически инструмент за анализ и планиране, се предлагат конкретни стратегии въз основа на вътрешните фактори (силни и слаби страни) и външните фактори (възможности и заплахи). Тя показва как тези фактори могат да бъдат комбинирани, за да се изведат стратегии, чрез които:

- да се използват силните страни, за да увеличат максимално възможностите и сведат до минимум заплахите;
- да се минимизират слабостите, като същевременно се използват възможностите и управляват заплахите.

Характеризирайки транспортната инфраструктура на България чрез TOWS матрицата могат да се идентифицират основните направления за подобрение и устойчиво развитие на сектора.

1. *Стратегии SO (силни страни – възможности)* - Използване на силните страни за реализиране на възможностите

- ✓ Благодарение на стратегическото си географско положение като транзитна държава между Европа, Азия и Близкия изток, България има възможност да развива транспортната си инфраструктура чрез активно включване в европейските транспортни коридори (TEN-T), както и в инициативата „Един пояс – един път“.
- ✓ Членството в Европейския съюз и достъпът до европейски фондове създават условия за модернизация на основните пътни, железопътни и пристанищни направления.
- ✓ Съществуващата базова транспортна мрежа може да бъде развивана, разширявана, модернизирана чрез инвестиции в автомагистрали, интермодални терминали и дигитализация на трафика, което ще повиши конкурентоспособността на страната като логистичен хъб.

2. *Стратегии WO (слаби страни – възможности)* - Преодоляване на слабостите чрез използване на възможностите

- ✓ Недостатъчното качество на значителна част от пътната инфраструктура, остарялата железопътна мрежа и хроничният недостиг на финансиране могат да бъдат компенсирани чрез по-ефективно усвояване на средства от европейските програми, Механизма за свързване на Европа и Плана за възстановяване и устойчивост.
- ✓ Възможностите за публично-частни партньорства и въвеждане на по-устойчив модел на пътно таксуване (разширяване на тол системата) могат да намалят зависимостта от държавния бюджет и да осигурят дългосрочно финансиране за поддръжка и модернизация на инфраструктурата.

3. *Стратегии ST (силни страни – заплахи)* - Използване на силните страни за ограничаване на заплахите

- ✓ Стратегическото положение на България и ролята ѝ в международния транзит могат да бъдат използвани за ограничаване на заплахи като намаляване на транзитните потоци, конкуренцията от съседни държави и икономическата нестабилност.
- ✓ Чрез целенасочени инвестиции в ключови транспортни направления и повишаване на безопасността и надеждността на инфраструктурата страната може да запази и засили позициите си в регионалните транспортни потоци, дори при неблагоприятни външни икономически условия.

4. *Стратегии WT (слаби страни – заплахи)* - Минимизиране на слабостите и избягване на заплахите

- ✓ Комбинацията от лошо техническо състояние на пътищата, недостатъчни инвестиции и нарастващи изисквания за безопасност и екологичност представлява сериозен риск за устойчивото развитие на транспортната инфраструктура.
- ✓ За да се избегне задълбочаване на тези проблеми, е необходимо прилагане на дългосрочна национална стратегия за транспорт, подобряване на управлението и контрола върху инфраструктурните проекти, както и приоритетно насочване на средства към най-критичните участъци.

- ✓ В противен случай съществува риск от увеличаване на пътнотранспортните произшествия, загуба на икономическа конкурентоспособност и изолация от основните европейски транспортни потоци.

TOWS анализът показва, че транспортната инфраструктура на България притежава значителен стратегически потенциал, произтичащ най-вече от географското положение на страната и ролята ѝ на транзитна връзка между основни европейски и регионални пазари. Въпреки това, наличието на структурни слабости, като остаряла инфраструктура, недостиг на устойчиво финансиране и неравномерно териториално развитие възпрепятства пълното реализиране на този потенциал.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Особено важно място в бъдещото развитие заема транспортната свързаност, както във вътрешен, така и в международен аспект. Недостатъчната свързаност между отделните региони на страната, както и непълната интеграция на националната транспортна мрежа с основните европейски транспортни коридори, водят до икономически дисбаланси, затруднен достъп до пазари на труда и услуги и ограничени възможности за регионално развитие.

Подобряването на транспортната свързаност чрез завършване на ключови автомагистрални отсечки, модернизация на железопътната инфраструктура и развитие на интермодалния транспорт е от решаващо значение за повишаване на мобилността на хора и стоки.

Поради това, прилагането на интегриран и дългосрочен подход към планирането и финансирането на транспортната инфраструктура ще допринесе не само за по-висока безопасност и ефективност на транспортната система, но и за засилване на икономическата кохезия и конкурентоспособността на България.

Подобрената транспортна свързаност следва да се разглежда като ключов фактор за устойчивото развитие на страната и за по-пълното и включване в европейското транспортно и икономическо пространство.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] Бакалова, В., Николова, Хр. Икономика на транспорта. София: УИ Стопанство, 2010г.
[2] Програма „ТРАНСПОРТ И ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ 2014-2020г., https://www.mtc.government.bg/bg/category/11
[3] Програма "ТРАНСПОРТНА СВЪРЗАНОСТ" 2021-2027, https://www.eufunds.bg/bg/optti/node/10373
[4] Програма "Цифрова Европа" (2021-2027), https://www.mtitc.government.bg/bg/category/273/programa-cifrova-evropa-2021-2027
[5] Тодорова Д., Георгиев Я., Кръстанов К., Гергова Н., Анализ на таксите за ползване на пътната инфраструктура в Република България, Научно списание Механика Транспорт Комуникации, бр. 3/2019 г. http://www.mtc-aj.com, ISSN 1312-3823 (print); ISSN 2367-6620 (online)
[6] Тодоров Д., „Научно-приложни изследвания в областта на транспортната инфраструктура при инициативата "Един пояс - един път“, дисертационен труд, 2026г.

SWOT AND TOWS ANALYSIS OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE IN BULGARIA: CHALLENGES AND STRATEGIC OPPORTUNITIES

Dimitar Todorov, Alexandra Ivanova, Martin Todorov
todorov.exante@gmail.com, alexandraivanova999@abv.bg, m.todorovv33@gmail.com

Todor Kableshkov University of Transport
158 Geo Milev Street, 1574 Sofia
REPUBLIC OF BULGARIA

Key words: *transport infrastructure, SWOT analysis, TOWS analysis, transport sector, strategic development, transport policy, infrastructure modernization, sustainable transport, intermodal transport, European funding, competitiveness, regional connectivity, Bulgaria.*

Abstract: *This article examines the state and prospects for the development of transport infrastructure in Bulgaria through the application of SWOT and TOWS analysis. The study identifies the main strengths, weaknesses, opportunities and threats related to the transport sector, with an emphasis on road, rail, maritime and air infrastructure. Key factors such as the country's geostrategic position, membership in the European Union, the level of infrastructure modernization, regional imbalances, the lack of investments and the challenges related to sustainable development and digitalization are analyzed.*

Through the TOWS analysis, strategic guidelines have been formulated for the effective use of existing advantages and opportunities, as well as for limiting the negative impact of weaknesses and external threats. Special attention is paid to the need for integrated transport policies, attracting European funding, developing intermodal transport and increasing the competitiveness of the Bulgarian transport system.

The results of the study show that the sustainable development of transport infrastructure is a key factor for economic growth, regional connectivity and the integration of Bulgaria into European transport networks.